E TIMPUL SĂ ACȚIONĂM

Protecția fluturelui gălbiorul roșcat (*Colias myrmidone*) în România prin abordarea în colaborare

LEUPHANA UNIVERSITY OF LÜNEBURG

UNIVERSITAS NAPOCENSIS · BABEŞ-BOLYAI · ROMANIA · 1581

USAMV · 1869 · CLUJ-NAPOCA

Federal Agency for Nature Conservation

Umwelt Bundesamt

Ökologische Forschung und Planung GEYER & DOLEK www.geyer-und-dolek.de

Butterfly Conservation EUROPEAN BUTTERFLIES GROUP

SOCIETATEA LEPIDOPTEROLOGICA ROMANA

Federal Ministry for the Environment, Nature Conservation and Nuclear Safety

FRUMUSEȚEA PEISAJULUI ȘI A FLUTURILOR

Caracteristica peisajului transilvănean este dată de persistența stilului rural de viață și de agricultura de subzistență. Acest peisaj este populat cu numeroase specii de plante și animale sălbatice, **inclusiv fluturele gălbiorul roșcat, o specie denumită astfel datorită coloritului strident și alte specii periclitate. Diversitatea biologică și prezența speciilor rare indică un sistem socio-ecologic sănătos**. Fluturele gălbiorul roșcat a dispărut, sub privirea biologilor, din multe zone europene ale arealului lui. Realitatea tristă a extincției speciei a cuprins rând pe rând țările Europei Centrale și de Est, în ritm rapid; în acest timp, populațiile din România au scăzut ca număr și dimensiune.

Fluturele gălbiorul roșcat are încă niște populații viabile prin Transilvania. **Acum ar trebui să acționăm pentru a asigura viitorul acestei specii periclitate de dispariție, deoarece azi știm că deja și în România gălbiorul roșcat este pe cale de dispariție**. Nu vrem să pierdem specia! Sperăm că planurile de acțiune adecvate pentru educația ecologică, precum și eco-turismul durabil vor putea asigura protecția populațiilor și le vor menține stabile pe termen lung. Dacă aici nu protejăm acest fluture, există riscul ca el să dispară totalmente de pe teritoriul Europei.

CICLUL DE VIAȚĂ AL GĂLBIORULUI ROȘCAT

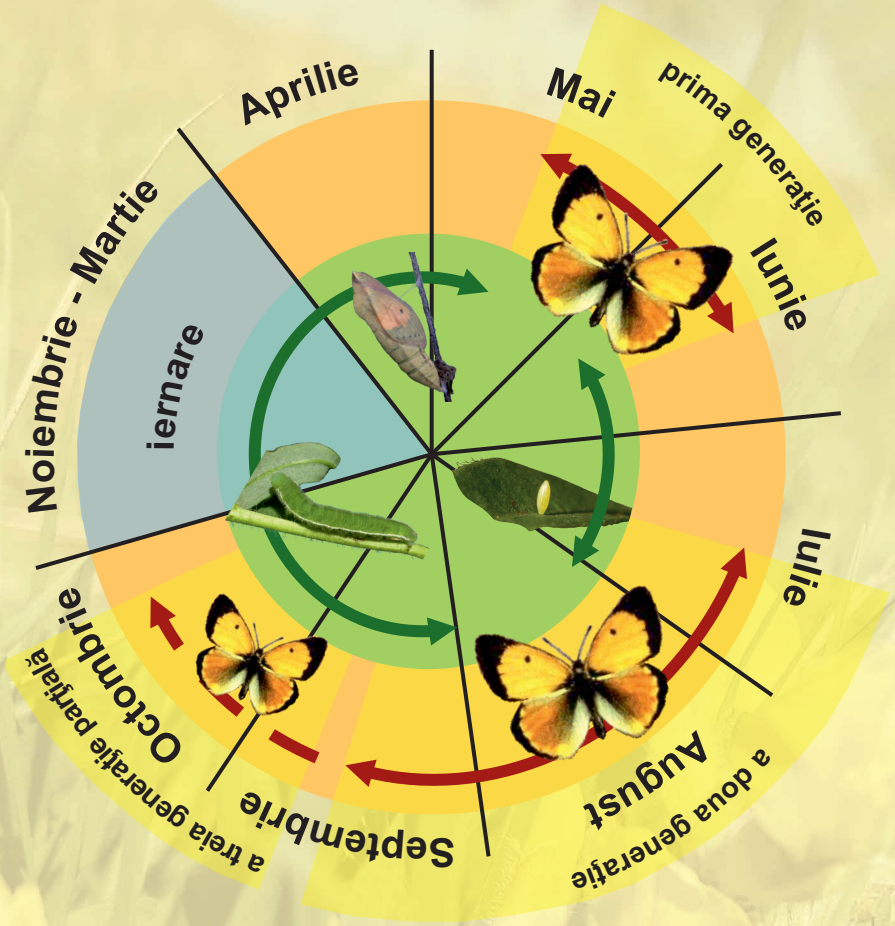

Gălbiorul roșcat are două generații pe an, în unele locuri trei generații. **Prima generație zboară în mai-iunie. După câteva săptămâni, de la mijlocul lui iulie până în septembrie, avem generația a doua. În măsura în care există și o a treia generație, fluturele poate să fie observat până spre sfârșitul lunii octombrie**.

După împerechere, femelele depun ouăle fecundate pe frunzele unor specii de drob/grozama (*Chamaecytisus*). Larva se hrănește cu frunzele plantei respective, iar după mai multe faze de dezvoltare, se metamorfozează în fluture adult, în același an sau în anul următor. Fluturele adult zboară rapid și mult, fiind activ în zilele însorite și calde. În general se oprește pentru foarte scurte perioade în scopul de a se hrăni cu nectar sau pentru a depune ouă. Gălbiorul roșcat se poate observa ușor mulțumită culorilor stridente, iar dacă îl urmărim cu privirea în timp ce zboară rapid, îl vom putea observa și când se așază pe plante.

FLUTURII, BENEFICIARII UTILIZĂRII TRADIȚIONALE A TERENURILOR

Gălbiorul roșcat trăiește pe pajiști presărate cu arbori și tufărișuri

Gălbiorul roșcat trăiește preponderent în locuri caracterizate de utilizarea tradițională a peisajului. Supraviețuirea speciei este dependentă de genul de plante cu care larvele se hrănesc; aceste plante trebuie să fie prezente în populații destul de mari, ceea ce este posibil pe terenuri utilizate tradițional, fără împrăștiere de îngrășăminte chimice. **Deși pe aceste terenuri se coseşte și pasc animale, pauzele incluse în activitățile agricole au rol decisiv în crearea de habitate neperturbate, unde ouăle și larvele pot să supraviețuiască pe lujerii plantei**. Am observat că aceste condiții sunt prezente în ariile cu activități tradiționale, prielnice supraviețuirii fluturilor. Modificarea, chiar și în mică măsură, a practicilor cositului și pășunatului poate avea consecințe negative asupra supraviețuirii. Totodată, abandonarea utilizării pajiștilor duce la succesiunea naturală, adică o creștere a acoperirii cu arbuști și arbori, închiderea vegetației arborescente și eliminarea plantei ierboase. Fluturele și planta de care depinde au condiții bune doar în pajiști deschise, care pot să fie menținute doar prin cosire sau păstorit. Pentru fluture, este benefică existența unei utilizări diversificate a peisajului, acesta având nevoie de activitate umană, dar nu de una cu intensitate mare!

Habitatul gălbiorului roșcat la Agârbiciu

Păscutul vitelor, cu intensitate redusă, păstrează habitatul fluturelui

ROLUL OAMENILOR: CUM TRADIȚIA A CONSERVAT GĂLBIORUL ROȘCAT

Utilizarea tradițională a terenurilor ajută la păstrarea habitatelor gălbiorului roșcat

În Transilvania, agricultura tradițională se păstrează pe mari suprafețe. Regiunea este renumită pentru bogata diversitate naturală și culturală. **În peisajul Transilvaniei, parcele cu utilizări diferite crează o structură mozaicată a landșaftului**. Diversitatea peisagistică este ajutată de mixul produs de trupuri de pădure, terenuri agricole, mari suprafețe utilizate ca pășune, respectiv **practicile diferite de utilizare a acestora**. Aceste peisaje au rezultat din practici tradiționale de utilizare a terenurilor și ca parte a moștenirii locale, contribuind major la diversitatea lumii vii.

Planta hrană pentru larvele de gălbior roșcat

Agricultura diversificată pe parcele mici favorizează planta necesară larvelor

O parte importantă a acestei moșteniri naturale este gălbiorul roșcat, care are în Transilvania ultimele lui populații europene viabile, **unde habitatele au ajuns să se păstreze, și unde există condițiile necesare pentru reproducerea lor**. Unele dintre ultimele populații care persistă în Europa există aici deoarece fermierii din Transilvania implementează practici agricole care ajută la păstrarea peisajelor cu diversitate biologică mare. Acest tip de gospodărire a creat o legătură strânsă între comunitățile umane care trăiesc aici, marea diversitate biologică și bunurile care provin din ea.

SCHIMBAREA UTILIZĂRII TERENURILOR PERICLITEAZĂ FLUTURELE GĂLBIORUL ROȘCAT

Pășunatul intensiv cu turme de oi degradează habitatele gălbiorului roșcat

Împădurirea elimină habitatul gălbiorului roșcat

Larvele gălbiorului roșcat se hrănesc pe lujeri tineri ai plantelor din genul drob/grozama (*Chamaecytisus*). Lujerii pot să se refacă după cosire sau pășunat, dar larvele fluturelui sunt în pericol, deoarece animalele domestice consumă cu precădere aceste părți ale plantei. Supraviețuirea fluturelui depinde, deci, de tipul de utilizare a terenului, iar o utilizare prea intensivă sau neadecvată în timp duce la periclitarea speciei. **Intensificarea utilizării terenurilor (spre exemplu, suprapășunatul) sau scăderea gradului de mozaicare a peisajului poate duce la dispariția gălbiorului roșcat și la declinul rapid al moștenirii naturale**. Pe de altă parte, habitatul gălbiorului roșcat se degradează și în cazul în care pajiștile sunt abandonate, zonele cu tufărișuri se extind, sau dacă aria este împădurită. Acest proces negativ este mai rapid dacă pajiștea deschisă este împădurită artificial (frecvent utilizând specii alohtone). În preajma arborilor plantați, se mai pot găsi speciile-hrană necesare care să aibă și larve pe ele, dar odată cu formarea pădurii, habitatul devine neadecvat pentru planta-hrană și, în consecință, gălbiorul roșcat dispare din zonă.

Aratul și realizarea de monoculturi distruge habitatul gălbiorului roșcat

PROIECTUL ADUCE ÎMPREUNĂ OAMENI ȘI FLUTURI

Echipa de cercetare caută gălbiori roșcați pe teren

Scopul proiectului este prevenirea dispariției gălbiorului roșcat dintr-un sit Natura 2000 din județul Harghita și două situri Natura 2000 din județul Cluj. Partenerul coordonator al proiectului, Universitatea Leuphana din Germania, lucrează împreună cu specialiști în agricultură și în protecția naturii din România. Comunitatea locală a fost implicată în conturarea activităților necesare de protecție a naturii, pentru a da naștere la acțiuni bazate pe cooperare, adecvate și nevoilor oamenilor care utilizează terenurile.

Au fost realizate interviuri cu numeroase persoane din comunitățile locale, pentru a înțelege mai bine ideile acestora legate de terenurile pe care le au în proprietate. Cunoștințele astfel adunate sunt integrate în propunerile de planuri de management, căutând acele posibilități care pun în consonanță utilizarea economică a peisajului și acțiunile de protecție a naturii. **Aceste reglementări vor cuprinde acțiuni de protecție a naturii care iau în considerare și mediul uman**. Pe lângă acestea, proiectul va contribui la o mai bună înțelegere științifică a nevoilor de habitat ale gălbiorului roșcat.

Gălbior roșcat, mascul

Planificarea cercetării pe teren

În ultimii 20 de ani, gălbiorii roșcați au dispărut din cea mai mare parte a Europei Centrale și de Est. În Uniunea Europeană, specia este prezentă doar în România și Polonia, și, probabil, în Slovacia. Până și în țările acestea, a dispărut din multe locuri unde era prezent în trecutul recent. În România, mai trăiește doar în câteva locuri din Transilvania: în cadrul rețelei Natura 2000 o populație este în județul Harghita și două populații în județul Cluj, dar știm de existența unor mici efective și în afara acestor situri Natura 2000. Specia este protejată de Directiva Habitate a Uniunii Europene și este considerată periclitată în România.

Este timpul pentru acțiune.

În vederea sprijinirii acțiunilor de protejare a speciei, UE oferă suport prin intermediul mecanismelor regionale de finanțare, pe care încearcă să le îmbunătățească permanent. Mai multe detalii se pot obține de la birourile Agenției de Plăți și Intervenție pentru Agricultură (APIA).

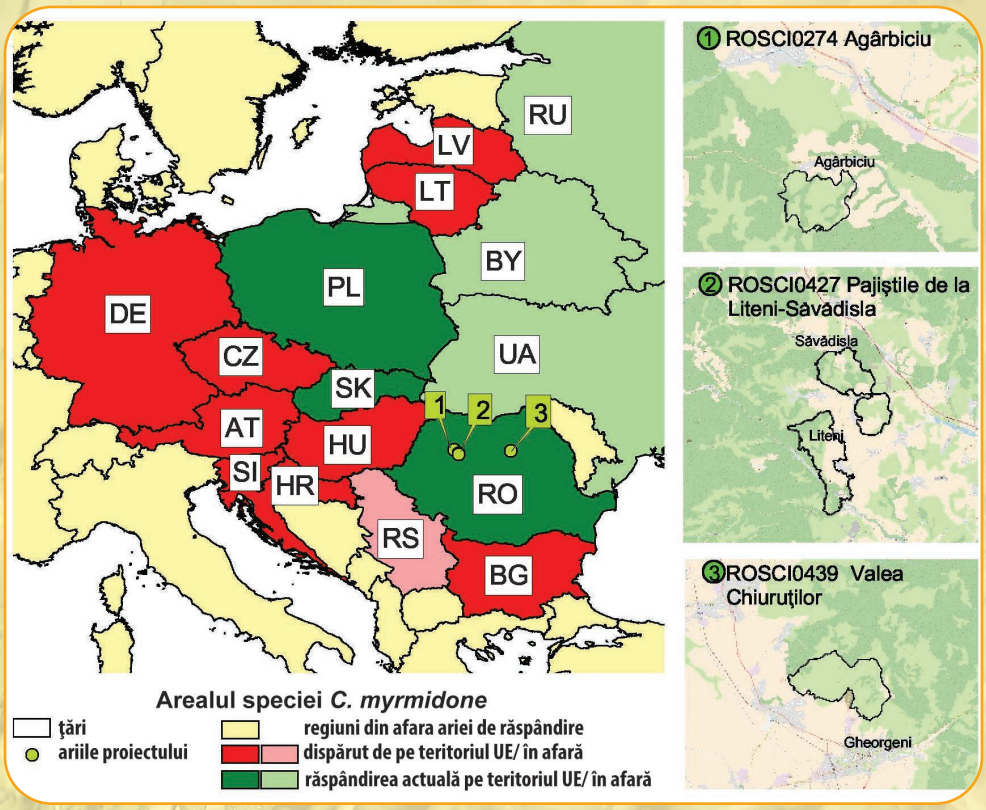

Siturile Natura 2000 ROSCI0274 Agârbiciu, ROSCI0427 Pajiștile de la Liteni–Săvădisla și ROSCI0439 Valea Chiuruților au fost desemnate prin Ordinul nr. 46 al Ministerului Mediului, Apelor și Pădurilor, din 12 ianuarie 2016, referitor la situri de interes comunitar ca parte integrantă a rețelei Natura 2000.

DE CE FACEM CERCETARE?

Acțiunile de protecție a naturii se pot implementa la modul adecvat dacă noi cunoaștem bine nevoile biologice și ecologice ale speciilor sălbatice. Trebuie să aflăm mult mai multe despre utilizarea tradițională a terenurilor, deoarece acesta este modul în care a luat naștere acest peisaj, cu bogata lui diversitate biologică, cel care oferă habitat pentru populațiile de gălbior roșcat încă existente azi.

Este nevoie de o cercetare intensivă în teren pentru a înțelege dinamica populațiilor de gălbior roșcat: cât trăiesc fluturii adulți, la ce distanță zboară, cum își găsesc partenerii, cum depun ouăle sau cum se dezvoltă larvele. Eforturi serioase sunt necesare pentru a captura un număr semnificativ de exemplare, care sunt marcate și eliberate, apoi recapturate, analizate datele, astfel încât să se poată trage concluziile adecvate. **Experți și pasionați ai naturii, sosiți din diferite țări, lucrează împreună în Transilvania pentru a ajuta la salvarea gălbiorului roșcat**.

ECHIPA PROIECTULUI:

Peter Lengyel
lengyelpeter@yahoo.com

Vizauer Tibor-Csaba
vizauercsaba@gmail.com

Kastal Ágnes
kastalagi@gmail.com

Matthias Dolek
matthias.dolek@geyer-und-dolek.de

Jacqueline Loos
loos@leuphana.de

Fotografii: Ágnes Balázsi, Matthias Dolek, Martin Gascoigne-Pees, László Gál, Ágnes Kastal, Péter Lengyel, György Liptovszky, Marcin Selezniew, Csaba Vizauer, Oliver Ziesing

Contact:

Organizația de implementare a proiectului:
Universitatea Leuphana din Lüneburg
Institutul de Ecologie (Germania)
Jacqueline Loos
Tel.: +49-4131-6771331
E-mail: loos@leuphana.de

Supravegherea de specialitate:
Agenția Federală pentru Conservarea Naturii (Germania)
Mareike Vischer-Leopold
mareike.vischer-leopold@bfn.de
Coordonator proiect AAP:
Agenția Federală de Mediu (Germania)
Katharina Lenz
katharina.lenz@uba.de

Proiectul implementat între 2017–2020 este finanțat de Ministerul Federal al Protecției Mediului, prin Programul de Consiliere și Ajutor (AAP) dedicat Europei Centrale și de Est, Caucazului și Asiei Centrale, precum și țărilor din vecinătatea Uniunii Europene. Pe lângă supravegherea dată de Oficiul Federal German de Protecție a Naturii (BfN) și Agenția Germană de Protecție a Mediului (UBA), suport este oferit și de Grupul European pentru Fluturi de Zi (EBG). Autorii își asumă responsabilitatea pentru conținutul și designul publicației.